

Nyelvek a végtelenhez – véges terjedelemben

Megjegyzések Bedecs László: *Nyelvek a végtelenhez* c. tanulmánykötetéről

Egy ilyen vélemény talán meglepőnek tűnhet egy a hagyományos olvasói elvárás szerint száraz, szenvtelen, tanulmányokat és könyvkritikákat tartalmazó kötet esetében, de Bedecs László legutóbbi kötete megítélésem szerint határozottan érdekes és élvezetes olvasmány. A jó első benyomáshoz valamivel hozzájárulhat persze a könyv szép kivitele is – a Napkút Kiadó *Kútfő Bibliotéka* sorozatának harmadik darabja puha kötésben, barátságos zöld-fehér alapszínnel, a borítón Frida Kahlo egyszerre nyomasztó és bájosan szürrealisztikus festményével illusztrálva kínálgatja magát ízletes szellemi csemegeként a költészetéről szóló írások iránt érdeklődő, fogékony olvasónak.

A kötet huszonnyolc könyvkritikát és rövidebb terjedelmű tanulmányt foglal magában, melyeknek közös pontja, hogy a kortárs magyar költészet jelentősnek ítélt szerzőiről és köteteiről szólnak. Támadhatna persze az a benyomásunk, hogy íme, megint egy sebtében, szellemtelenül összeválogatott, a szerző utóbbi három-négy évben megjelent kritikáit, recenzióit kötetbe foglaló könyvről van szó, hízlalandó autorunk publikációs listáját és szakmai tekintélyét – a helyzet azonban korántsem ez. Bedecs László kötete meglátásom szerint sokkal több, mint egy fiatal irodalomtörténész-kritikus utóbbi években íródott rövidebb munkáinak random összeválogatott gyűjteménye. A könyvben olyan alkotók köteteiről van szó, mint *Tandori Dezső*, *Fecske Csaba*, *Baka István*, *Várady Szabolcs*, *Turczi István* vagy *Marno János*, s ezek persze csupán példák az elemzett-recenzált költők közül. Közös pont bennük persze, hogy szinte kivétel nélkül mind az idősebb költőnemzedék mára már kanonizált, reprezentatívnak tekinthető, számos-számtalan díjjal kitüntetett alakjai, akiknek lírai beszédmódja és irodalmi jelentősége már most, a jelen irodalomtudományi horizontjában is termékeny elméleti viták tárgyát képezi.

Bedecs konzisztensen válogatott saját tanulmányai közül, melynek eredménye egy olyan tanulmánykötet lett, mely körülhatárolható koncepciót, irodalomtörténet-írási vállalkozást valósít meg – e vállalkozás célja pedig nem más, mint hogy egybegyűjtse azon reprezentatív szerzők utóbbi években megjelent műveit, melyek a kortárs magyar költészet lírai beszédmódjainak keresztmetszetéül szolgáltathatnak. A kötetből valóban megtudhatjuk,

nagyjából kik azok és hogyan, milyen poétikai elvek szerint írnak azok a már nem pályakezdő, ellenkezőleg, sokkal inkább idősebb és évtizedek óta kanonizált kortárs magyar költők – legalábbis a szerző álláspontja szerint –, akiket irodalmi jelenünk pillanatában érdemes olvasni, s ha érdemes, mégis mi teszi őket olvasásra érdekessé. A könyv nem csupán egyszerű kritikagyűjtemény, hanem merítés az utóbbi évtized magyar költészetéből, s e hálóban talán kortárs irodalmunk legértékesebb alkotói, művei akadnak fenn. A szerző következetesen keresi a választ azon kérdésekre, mennyiben változtak az elmúlt évtizedben a költői megszólalás feltételei, hogyan tekinthetünk ki a jelent poétikai horizontjából a múlt horizontjára, milyen viszonyban van a ma alkotója a hagyománnyal, folytatja-e vagy megtagadja azt, esetleg ellentmondásosan viszonyulva hozzá egyszerre mindkettőt megcselekszi? A kötet kritikái, tanulmányai persze önmagukban is megállják a helyüket, hiszen jórészt egy-egy szerző egy-egy konkrét kötetét értékelik, elemzik, helyezik el napjaink irodalmi diskurzusának keretei között, azonban mégis kezelhetőek egy nagyobb irodalomtörténeti vállalkozás részfejezeteiként is, melynek célja nem kevesebb, mint a fentebb ismertetett kérdések megválaszolása. Az elemzésre választott művek listája jól példázza azt ellentmondást is, utóbbi évtizedeink magyar irodalmában mennyire megrendült a világ mondhatóságába és megérthetőségébe vetett hit, ugyanakkor mennyire jelenvalóan tapintható napjaink idősebb magyar lírájában is a világ költői szó általi megragadhatóságának, leírhatóságának és megérthetőségének igénye.

Külön kiemelhető erénye a kötetnek, hogy Bedecs nem töltötte meg a hasonló szövegeket sok esetben szárazzá, szenvtelené változtató szaktudományos hivatkozásokkal, lábjegyzetekkel – ellenkezőleg, talán ha az idestova harminc írás közül három-négyben található elvéve egy-egy hivatkozás, lábjegyzet. Ily módon, bár a kötet maga kétségkívül irodalomtudományi munka (tudományossá nyilván nem pusztán a jegyzetapparátus mennyisége emel), nem idegeníti el magától az olvasót azáltal, hogy pusztán szűk szakmai közönségnek, mintegy a beavatott keveseknek szólva elvesszen a tudományosság látszatát kétségkívül erősítő hivatkozások és idegen szakkifejezések dzsungelében. A szerző stílusa sokkal inkább esszéisztikus, közvetlen, az átlagolvasó – már amennyiben lehet még manapság e szót használni – is érthető, élvezhető. A hivatkozások sok helyütt való mellőzése továbbá a szerző számára arra is lehetőséget biztosít, hogy a kanonizált szakmai vélemények citálása helyett saját, eredeti gondolatait és interpretációit ossza meg olvasójával, nem egy helyütt sokkal mélyebbre hatolva és eredetibb következtetésekre jutva, mintha megrekedne a hatástörténeti tudatból kifolyólag a jelen pillanatában éppen kanonizáltak számító szerzők és

művek túlzott citálásának napjaink irodalomtudományi diskurzusában igencsak elterjedt gyakorlatánál.

Kiemelném továbbá, hogy a kötet invenciózus, eredeti témákat felvető tanulmányokkal zárul, olyanokkal, melyekkel a kortárs magyar irodalomtudományi diskurzus vajmi keveset foglalkozik – egyrészt figyelemre méltó a gyerekversek nyújtotta lehetőségeket vizsgáló tanulmány, másrészt a digitális korszak költészetéről elmélkedő írás, s végül, de nem utolsósorban a napjaink fiatal magyar költészetéről írott, összegző jellegű ismertető is. E témákat a szerző talán nem véletlenül hagyta kötete végére – a kanonizált, ismert, idősebb költők művei között való forgolódást, a jelen irodalmi nagyságai előtti főhajtást kitekintés, a jövő és kortárs magyar irodalmunk berkeiben valamennyire marginalizált témák felé fordulás követi, mely úgy gondolom, egy effajta irodalomkritikai mű keretei között mindenképpen példaértékűnek tekinthető – egy elemző munkának mindenképp erénye, ha a jelen horizontjából nem csupán a tradíció és a múlt történeti horizontja felé tekint vissza, hanem mintegy Ianus-arccal egyszerre pillant a jelenből a múltba és a jövőbe, felvetve a különböző poétikai horizontok átmetszésének lehetőségét.

A végtelenhez szóló nyelvekről való elmélkedés terjedelme, még ha Umberto Eco vagy Derrida alapján úgy is gondoljuk, a mű befogadás szempontjából lezáratlan / nyitott / végtelen, sajnos, mivel nyomtatott formában megjelent könyvről van szó, nagyon is véges. E véges kereteken belül azonban talán mindenképp nyújt annyit, amennyit egy hasonló témában íródott, kisebb műveket koncepciózusan elrendező könyvnek az olvasó számára nyújtania kell.